

ՏԱՍՆ ԵՒ ԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄԱՍԿ

Տարեկան գինը 10 ռուբլ, կէս տարեկանը 6 ռուբլ:
Առանձին համարները 5 կոպէկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ:

Օտարաբաղադրացիք դիմում են ուղղակի
Тифлис. Редакция «Маск».

Պատգամատուները բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տօն օրերէն):

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով:

Յայտարարութիւնները համար վճարում են
խրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ:

ԲԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԴՐԱԿԱՆԱԿԱՆ

„ՄԱՍԿ“

ԱՄԵՆՈՐԵԱՅ ԼՐԱԳԻՐ

(ՏԱՍՆ ԵՒ ԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ)

ՆԵՐԿԱՅ 1884 ԹԻՒՆ

ԿԶ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒ ՆՈՅՆ ԴԻՐԲՈՎ ԵՒ ՆՈՅՆ ՊՐՕԳՐԱՄԱՅՈՎ

ՊՐՕԳՐԱՄԱ

I. ՏԵՐՈՒԹԵԱՆ ԿԱՐԳԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ: II. ԱՌԱՋՆՈՐԻՈՂ ՅՕՐՈՒԱԾՆԵՐ: III. ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Ընդհանուր յօդուածներ, թղթակցութիւններ, լուրեր: IV. ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Ընդհանուր յօդուածներ, թղթակցութիւններ, լուրեր: V. ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ: VI. ՀՆՈՒԱԳԻՐՆԵՐ: VII. ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ: Ֆելիետոն, վէպեր, ինքնուրույն և թարգմանական յօդուածներ գիտութեան ամեն ճիւղերից, թղթակցութիւններ: VIII. ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ: ԲԱՅԱՆՈՒՐԱԳԻՆ: Տարեկան 10 ռուբլ, վեց ամսուայ 6 ռուբլ, իւրաքանչիւր ամսուայ 1 ռուբլ: ՀԱՅՏՈՎ համարները 5 կոպէկ:

ՀԱՅՏՈՎ. Тифлис, редакция «Маск».

Խմբագիր—Հրատարակող ԳԻՐԳՈՐ ԱՐՇՐՈՒՆԻ

ԲՈՂԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Պատասխան Պ. Կ. Կոստանեանի ընտանոցում: Ներքին լուրեր: ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Արտաքին լուրեր: ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ: ՀՆՈՒԱԳԻՐՆԵՐ: ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ: ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ: Կրակ և բոց:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՏԱՍԽԱՆ Պ. Կ. ԿՈՍՏԱՆԵԱՆԻ ԲՆԱԿԱՆ ՏՈՒԹԵԱՆ

Մենք սովոր ենք, որ մարդիկ ծաղրեն
Այն բանը, որ չեն հասկանում:

Գէօթէ

Ես երկար ժամանակ սպասում էի կարգով մի

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԿՐԱԿ ԵՒ ԲՈՑ

(Վէպ Կատրէլի)

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

I.

Նա անպայման հաւատում էր իր կնոջը, և այդ հանգամանքը յուսահատեցնում էր նրա կնոջը:

Մարտէլինան միայն քսան և երկու տարեկան էր: Նրա շքեղ չէկ մազերը, սև թերթեւունքներով շրջապատված կապույտ աչքերը, գեղեցիկ դժված շրթունքները և մարգարտի նման սպիտակ ատամները,—իրաւում էին տալիս նրան գեղեցկուհի անունը: Մարտէլինայի կազմուածքը զբաղեցնել էր նրա ողորկ ուսերի գծաւոր լինելը, իրանի պերճութիւնը և ճկուն մէջքը: Վայելակազմութիւնը ընդհանուր հրճուանքի առարկայ էին. Մարտէլինայի շատ փոքրիկ ձեռքի մատին, նրա լիք սրունք ունեցող փոքրիկ ոտի մատին ամբողջ լեզնադանիւր էին պատմում... Եւ այդ սքանչելի կնոջը, որի առաջ խոնարհվում էին ամենքը, ով մի անգամ գտնէ տեսել էր նրան, որը գիտէր զարթեցնել ընդհանուր երկրպագութիւնը և յարգանքը, այդ կնոջը դատաւարութեամբ էր սարսափելի տանջանքով: Առաւօտից մինչև երեկոյ և, որ աւելի վաղ է,—երեկոյից մինչև առաւօտ, Մարտէլինայի ամուսինը անուշադրութեամբ լսում էր նրա զրոյցները այն սիրախօսութիւնների և գովասանքների մասին, որոնցով նրան հանդիպում էին հասարակութեան մէջ, և միշտ մի և նոյն խօսքերն էր կրկնում.

ընտանոցում իմ յօրինած մարդակազմութեան ձեռնարկի մասին, որ վերջապէս կարգացի «Վարժարանի» 1883 թ. № 1-ում, որ գրել է պ. Կոստանեանը՝ ուսուցիչ Էմիլիանայ Գէորգեան ձեռնարանի:

Ես ուրախութեամբ կը կարգայի ընտանոցում իմ մի հայ լեզուագէտ բժշկի, որ պարտաւրէ է անատոմիական բառեր պատկեր և կազմելով, որ գիտէ մարդակազմութիւն, ֆիզիոլոգիա և համեմատական մարմնակազմութիւն, բայց ոչ լոկ լեզուագէտի ընտանոցում լինելը:

Պ. Կոստանեանը մեղադրում է ինձ որ, 1) բարեխղճութեամբ չեմ վերաբերվել իմ սկսած գործին, որ 2) ես ոգևորված եմ եղել թիթև ուսումնասիրական գաղափարով և այդ յափշտակութեան մէջ ինձ ջաղցր է երևացել հեղինակութեան անունը և շատեղ եմ հրատարակել ձեռնարկս, որ 3) բա-

—Բաւական է, սիրելիս, այդպիսի դատարկ բաների մասին արժէ արդեօք խօսել: Ես անպայման հաւատում եմ քեզ, ես կատարելապէս հաւատացած եմ, որ դու օրինակելի կ'լինես:

Բայց ինչ բանի վրա էր արդեօք հիմնվում այդպիսի վերաւորական հանգստութիւնը: Միթէ Մարտէլինան ուրիշ կանանցից աւելի յիմար էր: Միթէ նա չէր ունենացր ըստերականութեան թողի տակ թաղցնել փոքրիկ, բայց հետաքրքիր բռնան: Ոհ, ամուսնու այդ հաւատը և նրա կատարելապէս հանգստութիւնը նմանում էր սառն արհամարհանքի, և ջանքի կնոջ իրան խորին կերպով վերաւորված էր զգում:

—Միթէ նա չէր նկատում, թէ որպէս փայլաշատ էին իր կնոջը: Միթէ նա չէր տեսնում, թէ որպէս Մարտէլինան բաժր էր բռնում աղիւն կնոջ հրօշակը, հրաժարվելով զանազան դուրսնութիւններից և պարահանդէսներից: Այո, վաղէնուրեք կուրացած էր իր հաւատով... Եւ շատ անգամ, երբ Մարտէլինան փորձ էր փորձում գրգռել ամուսնու խանդոտութիւնը, պատմելով նրան իր երկրպագութեան ջրուն խոստովանութիւնները, վաղէնուրեք կենտրոնացած ուշադրութեամբ աւանդ էր դնում կնոջ խօսքերին և վերջը ասում էր.

—Այդ բոլոր դատարկ բաներ են, սիրելիս, ես անպայման հաւատում եմ քեզ...

Ժամանակակից կանանց կէսը, ի հարկէ, չափազանց բաւական կը լինէր իրանց տղամարդկանց այդպիսի վարմունքից և կրկնաբար օգուտ չափելը դրանից, մասնաւորապէս որ վաղէնուրեք շատ հարուստ մարդ էր և նրա տարեկան եկամուտը հասնում էր խիստ խոշոր գումարի: Մարտէլինայի գեղեցկութիւնը և նրա բարոյական յատկութիւն-

ակազմութեան համար լաւ աղբիւրներ չեմ ունեւել, որ 4) իմ նախորդները գրուածներից օրուտ չեմ քաղել և ճանաչել եմ ինձ իբրեւ մի փրկարար զօրութիւն, կարծեցեալ անապատի մէջ, որն իրօք անապատ է:

Պ. Կոստանեանը տալիս է ինձ խորհուրդներ, թէ ինչ պատրաստութիւններ պէտք է ունենալ մարդակազմութեան ձեռնարկ պատրաստելու համար և այլն:

Հայց տեսնելը թէ ինչի վրա է հիմնում նա իր բաժնութիւնից տուած խորհուրդները: Գործին տկեակ է թէ ոչ:

Ես տպագրել եմ թիֆլիսում 1879 թ. մարմնակազմական կամ անատոմիական բառարան (80 բառեր): Որ բարեկամս է 4 մասից, այն է՝ լատներէնից հայերէն, ռուսերէնից հայերէն, յաւաքաբանից և վերջապէս, իսկ մարդակազմութեան ձեռնարկս տպվել է Երևանում 1881 թ. վն: Հաւանալի է, որ ձեռնարկս տէխնիկական բառերը վերջրած պէտք է լինեմ բառարանից:

Եւ Կոստանեանը ասում է, որ ես ոգևորված եմ եղել թիթև ուսումնասիրական գաղափարով և չգիտակցելով ինձ ինձ ջաղցր է երևացել հեղինակութեան անունը և շատեղ եմ հրատարակել ձեռնարկս:

Կայց բառարանիս յառաջաբանում ասված է, 1) որ ես 9 տարի շարունակ հանել եմ մեր գրականութիւնից անատոմիական բառեր, 2) որ ձեռքիս տակ ունեցել եմ վէնետիկում, վիեննայում, Պորտո տպագրված անատոմիային վերաբերեալ զրբեր, 3) որ գործարարել եմ 11 ամենահարուստ գիւն բառարաններ, որոնք գտնվում են պ. Սահարեանի գրադարանում, 4) աւելորդ չի լինի ասել հիմա, որ սկզբից մինչև վերջ կարգացել եմ Հայկազան և Խոնդարաշեանի բառարանները, որ մի գուցէ, մի կարեւոր բառ լինի՝ այդ բառարաններում և աչքիս տակ ընկած չը լինի:

Պ. Կոստանեանը մոռացել է, որ ես միայն չեմ խզմել այդ տէխնիկական բառերը, այլ ձառնաչելով պատահած դժուարութիւնները, դիմել և խորհրդակցել եմ Պետերբուրգի այն ժամանակակից (1871—1877 թ.) բոլոր հայ ուսանողների հետ:

Ներքէն էին, համեմատելով վաղէնուրեք աչքի ընկնող արժանատիութիւնների հետ: Նա ամեն ասպարէզի վրա դերականացում էր ուրիշներից, որպէս նկարիչ—նա մեղալ ստացաւ իր պատկերի համար, որպէս քաջ սպայ—արժանացաւ շքանշանի, և վերջապէս, որպէս գիտական, ստացաւ պատուաւոր լեզնի ասպետական խաչ: Եթէ որ Ֆրանսիայում գոյութիւն ունենային ճարտիկութեան, գեղեցկութեան և բարեսիրտութեան համար պարգևատրող հիմնարկութիւններ, վաղէնուրեք անկասկած առաջին մրցանակը կը ստանար, և ընթերցողուհին հեշտութեամբ կը հասկանայ, որ այդպիսի ամուսիններ իւրաքանչիւր քայլափոխում չեն հանդիպում:

Վաղէնուրեք ձեռնապիսի սեղծներ Նիցցա անց կացին: Մարտ ամիսը մօտենում էր իր վախճանին, և այն օրերին, երբ փարիզցիք դեռ ես երազում եմ վառարանների պայծառ կրակի մասին, Նիցցայում արդէն ծաղիկները անուշահոտութիւն են բուրում, և զբօսնողները կենդանութիւն առած խումբերը, ամառային հագուստներով լցնում են ձեռնիքները: Պրովանսի այրող արեգակը պայծառ կերպով լուսաւորում է կանաչ մարգագետինները և կապույտ ծովը. բայց նրա ճառագայթները չեն զննում փայլաշատ եւ մարդու դէմքը, լցնելով հոգին զմայլեալ ակնկալութիւններով: Տաժանական տապը ամառային ամուսինների բաժին է, սակայն արեգակը, որպէս սիրող հորահարս այժմ, այժմ միայն թող է տալիս նախաճաշակ ապագայ հրճուանք: Ամենավառ երեւակայութիւնը չէ կարող ներկայացնել իրան հաւաքային բնութեան այդ գեղեցկութիւնը. նա գիւթում է, նա լցնում է ձեռքի փափկութեամբ, և ամենայնպէս չորացնելու ունի երեսում:

Պ. Կոստանեանը նոյնպէս մոռացել է, որ երբ նա ինքը Պետերբուրգում էր, բառարանս նայել և ուղղել է դիւստորանց բառակազմութեան համար տէր-Գաբրիէլ Պատկանեանը, որ պ. Կոստանեանից պակաս հայ լեզուագէտ չէ, թէպէտ պ. Կոստանեանը կարող է նրան չը հաւանել:

Նիթէ պ. Կոստանեանը կարող բառարանիս յառաջաբանը, կը տեսնէր, որ պատերազմի ժամանակ բառարանս տարել էի Կարին և այնտեղ շատ մարդկանց հետ խորհրդակցել եմ տէխնիկական բառերի մասին: Նոյն տեղից կը տեսնէր, որ հաւաքել եմ արարատեան դասուրի բարբառում գործածվող տէխնիկական բառեր, որ ապացուցանում է թէ աշխատել եմ ժողովրդի գիտութիւնից էլ օգուտ քաղել:

Պ. Կոստանեանը մոռացել է որ, երբ միտսին Պետերբուրգում էինք, ես մի անգամ խնդրեցի իրեն նայել անատոմիական բառարանս և նա ազնուաբար հրաժարվեց, ասելով թէ ինքը չէ կառող այդ տեսակ բառարան քննել և տէխնիկական բառերն ուղղել, որովհետեւ նայելու ժամանակ համոզվեց, որ անպատրաստ է անատոմիա չը գիտենալու պատճառով:

Նիթէ պ. Կոստանեանը կարողացած լինէր բառարանիս վերջաբանը, ուր գետնդել եմ իմ կազմած 40 նոր բառերը իրանց բացատրութիւններով, կը համոզվէր, որ դրանք ունեն անատոմիական կամ ֆիզիոլոգիական միտք և դրանց տեղ մեր գրականութեան մէջ ուրիշ բառ գտնելն անկարելի է, որովհետեւ կամ չը կայ կամ անմիտ թարգմանութիւններ են:

Պ. Կոստանեանը չէ հակակցել, թէ ձեռնարկս մէջ, ինչի համար իւրաքանչիւր տէխնիկական բառից յետոյ դրել եմ դրա լատներէն նշանակութիւնը, որ նա համարում է հակամանկալարական, կարծելով թէ այդ լատներէն բառերը պէտք է սովորեն մեր աշակերտները: Սրանից երևում է, որ պ. Կոստանեանը չէ կարգացել ձեռնարկիս յառաջաբանը ամբողջապէս, ուր տալիս եմ բացատրութիւն (տ. երևա 12): Այդ լատներէն բառերը չեմ դրել, որ անգիր անեն Գէորգեան ձեռնարանի և Ներսէսեան դպրոցի աշա-

համեմատելով իրականութեան հետ: Բայց հարաւային արեգակը կատակ անել չէ սիրում: Նրա փայլաշատ ճառագայթները ճակատագրական կերպով աղբում են մարդկային սրտերի վրա: Կանաչ և տղամարդիք միակերպ խոնարհվում են նրա ամենագոր իշխանութեան առաջ. բարեկամական յարաբերութիւնները փոխարկվում են սիրոյ, սէրը աճում է մինչև կրքեր և հասնում է փոթորկալից յայտնութիւններին...

Խօսելով վաղէնուրեք մասին ես ցոյց տուի նրա արժանատիութիւնները, բայց ոչ մի խօսքով չը յիշեցի նրա պակասութիւնները... և դրանք այնուամենայնիւ գոյութիւն ունեւին, գտնէ Մարտէլինայի աչքում: Եւ իրաւ, ինչ կարող է աւելի սարսափելի լինել զանի, գեղեցիկ կնոջ համար, սիրող և հաւատարիմ ամուսնու համար, քան մերցողական դրացունքը: Մարտէլինան գիտէր, որ իր ամուսինը խորին կերպով սիրում է ընական գիտութիւնները և, նկատելով որ նրա բոլոր մտածութիւնները կլանված են այնպիսի խնդիրներով և տեսութիւններով, որ հասկանալ չէր ինքն չէր կարող—չարգաւազում և տանջվում էր: Անկարողութիւնը բաժանել սիրող մարդու հետ նրա յուզմունքները, հոգեւոր և ուրախութիւնները, անընդունակութիւնը հետեւել նրա յառաջադիմութիւններին—սիրող գերեզմանն է: Մարտէլինան սրտի ցուով հասկանում էր այդ և նախանձում էր իր ամուսնու սիրոյ վրա դէպի աւելի հակառակորդը—գիտութիւնը:

Նիթէ խանդոտութեան տանջանքները զրգում է ձեռք մէջ ոսկորներով և զրկելով մի կենդանի մարդ, եթէ նրան կարելի է տեսնել և լսել—այն ժամանակ յայտնվում է կուռ հնարաւորութիւն: Բռուն կերպով սիրող կնոջ հետամուտ կը

կերտները, որ իմ կարծիքով էլ նրանց համար բոլորովին անօգուտ կը լինի, այլ դրեւ եմ այնպէս տեսնուի, որ այդ լատիներէն բառերն ստացել են քաղաքացիութիւն գիտութեան մէջ և որոշում են մարմնի մասերը (թէպէտա որանցից շատերը բոլորովին անմիտ են): Լատիներէն այդ բառերը դրել եմ գլխաւորապէս այն մտքով, որ դրանց օգնութեամբ ցանկացողները կարողանան օգուտ քաղել անատոմիական պատուական նկարներէց (ատլասներէց), որ տպագրված են Եւրոպայում: Այս ատլասները վրա սովորաբար մարմնի մասերը նշանակված են լատիներէն անուններով: Իմ ձեռնարկը գործածելիս կարող են օգուտ քաղել եւրոպական ատլասներէց բնագիտութեամբ պարտաւոր մեր վարժապետները և մեծ աշակերտները:

Ձեռնարկին նման կազմված են ուսուցիչ շատ ձեռնարկներ, այսինքն ուսուցիչին կից դրած են լատիներէն անունները, նոյն նպատակներով:

Պ. Կոստանեանը մեծ պակասութիւն է համարում, որ ձեռնարկին մէջ չը կան պատկերներ: Սրանից երևում է, որ պարտքը չէ կարդացել նաև ձեռնարկին յառաջաբանը ամբողջապէս, չէ կարդացել, որ ես ինքս ցատկով եմ (տ. երես 12) որ ձեռնարկն պատկերազարդ չէ: Հարկաւոր եմ համարում ասել, որ անատոմիայի մի ձեռնարկի մէջ պէտք է լինեն կամ լա. պատկերներ (որ շատ թանգ են) կամ բոլորովին չը լինեն, որովհետև հազարապատիկ լա. եմ համարում դնել հայերէն տեխնիկական բառերին կից քանից լատիներէն նշանակութիւնը, որպէս զի կարելի լինի օգուտ քաղել Եւրոպայում տպագրված ատլասներէց, քան թէ ձեռնարկին համար նկարել տալ, ինչպէս մեզանում շատերն անում են: անձոնի պատկերներ, որոնց վրա մարմնի մասերը գիտեցողները կարող են դժուարութեամբ գտնել և ոչ թէ սովորողները: Այս բանում համոզվելու համար պէտք է որ մարդ տեսած և ուսումնասիրած լինի մի քանի անատոմիական լա. ատլասներ և հայոց անատոմիական ձեռնարկների անձոնի պատկերները:

Վերջիցեալ ասածներէց երևում է 1) որ անուշադիր չեմ թողել իմ նախորդների աշխատանքները, այսինքն մեր գրականութիւնը:

2) Մարդկագիտութեան ձեռնարկն պատրաստելուց առաջ 9 տարի աշխատել եմ անատոմիական բառարան կազմելու: Որքանի որ օգտուած չեմ եղել թիթեւ ուսումնասիրական գաղափարով:

3) Բառեր գտնելու համար օգուտ եմ քաղել հայերէն ձեռնարկներից և ամենապատուական բառարաններից:

4) Խորհրդակցել եմ շատ մարդկանց հետ, որ պակաս սխալվեմ և կարողանամ ձեռք բերել ժողովրդական անատոմիային վերաբերեալ բառեր: Այդ բոլորն արել եմ գիտեմալով, որ անատոմիական բառարան կազմելը մէկ մարդու ոյժից չէ:

Միական բառարան կազմելը մէկ մարդու ոյժից չէ:

Հասկանալի է, որ ես աւելի եմ արել, քան պահանջում է պ. Կոստանեանը, բայց իմ արժեքն անբայտ է եղել, որովհետև թէպէտ և հայ լեզուագէտ է, բայց աւելորդ է համարել ձեռնարկը բառարանի հետ:

Տեսնենք թէ պ. Կոստանեանը ինչպէս է կատարել իր գործը որպէս կրիտիկոս. պ. Կոստանեանը ձեռնարկին մէջ թողի մասին ոչ մի խօսք չէ ասում: Նա այդ բանը աւելորդ է համարել անատոմիայի գիտեմալու պատճառով: Նա անծանօթ էր իմ անատոմիական բառարանին հետ, ի հպիկէ նոյնպէս դրա յառաջաբանին և ձեռնարկին: Նա չէ կարդացել մարդկագիտութեան ձեռնարկին յառաջաբանը ամբողջապէս: Բայց քննադատութեան համար սրել է իր գրիչը:

Ձարմանալի է, որ պ. Կոստանեանը քննադատում է մի ձեռնարկ, քանի որ այդ բանը նրա ոյժերից վեր է: Նա չի հասկացել որ մարդկագիտութեան վերաբերեալ խօսքեր և ձեռնարկին քննարկում համար բառակարգի չէ հայերէն գիտելու, այլ անհրաժեշտ հարկաւոր է գիտեմալ մարդկագիտութիւն, որ պ. Կոստանեանը չը գիտէ:

Պ. Կոստանեանը բառակարգում է ընդհանուր ֆրանսերով. նա ասում է, այս ինչ խօսքը վատ է կամ կազմած է մեր լեզուին հակառակ բայց ինչի է վատ և լաւ ո՞րն է կամ ինչի է լաւ: Ես հակառակ և որը լեզուին հակառակ չէ, ապա խորը բաների մէջ նա չէ մտնում, որովհետև լա. գիտէ, որ այդ խորը բաների մէջից շատ քաղ չէ կարող, այդպէս գործերից դուրս գալու համար անատոմիայի գիտութիւն է հարկաւոր, որ նա չուի, այս ինչ շատ քաղ յայտնի է:

Ես չը գիտէի որ պ. Կոստանեանը իրեն խոսում է համարում անատոմիական բառեր իմանում և նորերը կազմելու: Կամ համոզուած է որ մի դրականութեան մէջ կան բոլոր անատոմիական հայերէն բառերը: Ես ուրախ եմ, որ նա ինքը իրեն գիտուն է յայտնում այդ գործում: Ես հէջ այդ գործում գիտուն մարդ եմ պտուում: Եթէ ք. Կոստանեանը ցանկանայ, ես կը ներկայացնեմ նրան «Առողջապահական թերթում» բոլոր անատոմիական այն բառերը, որ թարգմանել եմ հայապատկերներ բառեր: Կը գտնելու պատճառով, որոնցից ես ինքս գտնեմ չեմ: Մէ. և նոյն ժամանակ կը ինքզին պ. Կոստանեանին, որ ինքը Պրիւպայինի այն տեխնիկական անատոմիական բառերը, որ նրա կարծիքով վատ են կամ կազմած են հակառակ մեր լեզուին և ցոյց տալ դրանց սխալը, ի հարկէ ներկայացնելով վատ խօսքերի տեղ յարմարները:

Սպասում եմ պ. Կոստանեանից, ինչպէս հայ լեզուագէտից, օրագրի միջոցաւ, բուն հայկական:

չունէր նրա համար. օպերային թատրոնի բնի վրա երևացող գեղեցիկ երգչուհիները և պար եկող կանայքը փայտէ պաճուճապատանքներ էին թվում նրան և նա երբեք հեռագէտով չէր նայում նրանց վրա:

Այդպիսի անուշադիրութիւն ես յօժարութեամբ կը ներէի նրան: Ամուսնացած մարդուն վայել չէ ասպականել ճաշելու և տեսողութիւնը: Բայց մի և նոյն ժամանակ վաղէնտիքը յափշտակված պարապում էր մանրադիտական հետազոտութիւններով խորովել կատարելագոյն փոսած և աղբախօսից հանած փորձերը, փնթով վերքը կամ կանգնած ջրի կաթիլը նիւթ էին մատակարարում նրան մէկ ամբողջ ամուլայ աշխատանքի համար. պատմելով իր հետազոտութիւնների յաջող հետեւանքների մասին, Վալէնտինը ցնծութիւնից չնայապառ էր լինում. բայց, համակրութեան չը հանդիպելով արտում խոնարհեցնում էր գրուխը:

Ես կատարելագոյն հասկանում եմ, թէ որպիսի անագին նշանակութիւն ունի մարդկութեան բարօրութեան համար սեր ունենալ գէպի գիտութիւնը, բայց մի և նոյն ժամանակ, ես հոգում չափ խորում եմ Մարսէլիային: Միթէ նրա համար հեշտ էր հայալուէլ այն մտքի հետ, որ ամուսինը մոռանում էր իրան մանրադիտական գործիքների պատճառով: Աւելիքը զաւթալները և նկարաւայել քարանձաւները, արևամուտը կամ ծովի տեսարանը լուսնեակ գիշերում, որոնցով Մարսէլիան հրապարակ էր նրան գոտարճանայլ: Բայց բոլորը ոչինչ գին չունէր Վալէնտինի համար... Իսկ ընդհակառակն նա ամբողջ ժամերով կանգնում էր որ և է կեղտոտ գուլի մօտ, և զիտում էր գորտերի կամ մողեսների կեանքը: Մարսէլիան լուսն տանջվում էր, և նրա սէրը դէպի Վալէնտինը չէր փոխվում, չէր հանգչում, բայց նա անհամբերութեամբ սպասում էր ձեռնարկին:

Կան, անատոմիական ընտիր բառեր: Այս ձեռնարկը, կամ միջոցը շատ երկար է և ժամանակի մեծ կորուստ կը պահանջի, բայց ինչ այնքան ցանկալի է և կարևոր է մեզ հայերի ունենալ անատոմիային վերաբերեալ հայերէն ընտիր բառեր, որ ես պատրաստ եմ դնել այնքան ժամանակ ինչքան հարկաւոր լինի:

Երկրորդ առաջարկութիւնս է պ. Կոստանեանին, որ շուտ կը հասցնի մեր նպատակին—բանալ նրա հետ Էջմիածնում կամ Երևանում բանաւոր (բանագիր) վիճաբանութիւն անատոմիական բառերի մասին, մեր տեղական ինտելիգենցիայի ներկայութեամբ, սրանց կատարելագործելու մտքով, որ հետաքրքիր կը լինի թէ բնագէտների և թէ ֆիզիոլոգների (լեզուագէտների) համար:

Պ. Կոստանեանը, ինչպէս լեզուագէտ, յոյս ունի որ կընդունի առաջարկութիւններիցս գոնեա մէկը:

Յոյս ունեմ, որ պ. Կոստանեանի խօսելուն դարձ էլ պէտք է հետևի:

Պ. Կոստանեանին ինչքան աւելի սխալներ գտնի իմ անատոմիական բառարանի մէջ, ես այնքան աւելի շնորհակալ կը լինեմ նրանից, որովհետև կարելի է որ այդ միջոցով գտնենք մեր բժշկականութեան համար աւելի ընտիր բառեր:

Այս տեսակ բառագրեր կազմելով պարտաւոր եմ օտար երկրներում միայն աղագէտները, որ նստած են գիտական, լեզուագէտ բժիշկներ և ոչ թէ Կոստանեանի և ինչ նման մարդիկ: Բայց մենք էլ անենք, ինչ որ կարող ենք:

Բժ. Լեւոն Տիգրանեանց

ՆՅՈՒՄԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԹԻՖԼԻՍԻ քաղաքային վարչութիւնը յայտնում է հետևեալ տակա քաղաքիս առաջին հարկաւորութեան միջոցների վրա փետրվարի 1-ից մինչև մարտի 1-ը: Թիֆաճ հացի ֆաւնոր կրողաշտկա ալիւրից արժէ 5 կօպէկ, ցորենի ալիւրից առաջին տեսակի 3 կօպ., երկրորդ 2 1/4 կօպէկ: Տեղական թիւրի մէջ թիֆաճ հացը, առաջին տեսակի ֆաւնոր 5 կօպ., երկրորդ 3 1/2 կ., երրորդ 3 կօպէկ: Կրողաշտկա ալիւրից թիֆաճ հացը ցորենի ալիւրի հետ խառն, լաւաշներ առաջին տեսակի 5 կօպէկ ֆաւնոր, երկրորդ 4 կ., երրորդ 3 1/2 կօպէկ: Տաւարի մսի ֆաւնոր արժէ առաջին տեսակի 9 կօպ., երկրորդ 8 կօպ., առկի 16 կօպ., ոչխարի մսի ֆաւնոր 9 կօպ., խոզի մսի ֆաւնոր առաջին տեսակի 8 կ., երկրորդ 7 կօպէկ:

Կիրակի, 5-ին փետրվարի, լինելու է ԹԻՖԼԻՍԻ ժողովրդատնում պարահանգէս յօգուտ «Հայոց Բարեգործական ընկերութեան»:

Էնտինը չէր փոխվում, չէր հանգչում, բայց նա անհամբերութեամբ սպասում էր ձեռնարկին սէ-գոնի վախճանին, որ կարողանայ Նիցցա գնալ:

Այստեղ, հարաւի այդ չքեղ անկիւնում, Մարսէլիան դատապարտված էր խանդութեան ամենօրեայ տանջանքներին. նրա հակառակորդը, խիստ փոքրիկ էակը, որը հաղիւ տեսանելի էր մարդու աչքին, միշտ գտնվում էր Վալէնտինի առանձնաանեակում, և երբ պատահում էր, որ Վալէնտինը մինչև անգամ կարճ ժամանակով դուրս էր գնում տանից, նա երկիւղից դողում էր գոնաատվում էր, մտածելով, թէ նրան կարող է մի և է դժբաղդութիւն պատահել: Նա բանալքով կողպում էր առանձնաանեակի դռները և, տունը կարագաւորով շտապում էր հանգստանալ, համոզվել, որ նա (եակը) կենդանի և անմեռ է:

Վալէնտինի քնքրելի հոգածութեան առաւորան և Մարսէլիայի ատելի հակառակորդն էր բաղնիքովային ինֆուզորիան *) (infusoire polygastrique), որի գոյութիւնը չէին կասկածում մինչև անգամ Գիւթարդէն և Երէնքէրը մեծ բնագէտները: Մի ինչ-որ կեղտոտ ջրի գուրի մէջ Վալէնտինը գտաւ այդ հազուադիտ կենդանին, և զանազան նախազգուշութիւններով սեղափոխեց նրան իր մօտ: Ամբողջ ժամեր անցկացնելով ինֆուզորիաների կեանքի գիտողութեամբ, Վալէնտինը յաջողվեցաւ մի անգամ գիտ անել բաղնիքի ինֆուզորիան կաթնասուն կենդանի էր: Ձարմանալի համբերութեամբ և սու-

*) Այդպէս են անուանվում ջրածին ամենամանր կենդանիները, որոնց կարելի է տեսնել միայն ամենաստուրի մեծացող խոշորացոյցով:

ԵԿԱՏԵՐԻՆՍԻՆԱՐ քաղաքի հայոց ծխական հոգևոր ուսումնարանի հոգաբարձուհի Մարիամ Մէ-լիքեանց խնդրում է մեզ տնել հետևեալը: «Անցեալ դեկտեմբեր ամսին մեր ծխական և հոգևոր ուսումնարանի օգտին արված ներկայացման չը կարողանալով անձամբ ներկայ գտնվել տեղիս գաւառապետի կնիք, տիկին Շերեմետովա յոճովա-րի 26-ին ուղարկեց ծրարեալ 25 բուլլ նուէր ուսումնարանիս: Չը կարողանալով ստորագրել այն շնորհակալութեան թերթին, որ ուղղված էր յարգելի տիկնոջը ուսումնարանի վարչութիւնից, յայտնում եմ մեծարգոյ տիկնոջ իմ խորին և ջերմ շնորհակալութիւնը հրապարակաւ»:

ՍՈՒՐԱՄԻՑ մեզ գրում են, որ երկաթուղու կայա-րանում անկանոնութիւններ են լինում: Օրինակ շատ անգամ կատան բանում են գնացքի զաւուց ոչ թէ կէս ժամ առաջ, այլ շատ շատ տատ, կամ հինգ րօպէ առաջ, այնպէս որ բոլոր երթևեկողները չեն կարողանում ստանալներ վերցնել:

Ստացանք Երևանից, բժիշկ Լեւոն Տիգրանեանից, 10 բուլլ Բաֆֆիի յօդուհանի առիթով և յանձնեցինք ուր հարկն է:

Պ. Տիգրան Գիւլաբեանց խնդրում է մեզ տպել հետևեալը. «Դուռով թարգմանութեամբ կը վերջացնեմ Աւենարուտի «Муравей-богатырь» ա-նունով գրքից, դրա պատճառով խնդրում եմ միւսներին դուր տեղը չը ձեռնարկին այդ գրքիցը թարգմանելու»:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—«Köln. Zeitg.» խօսում է Ռուսաստանի և Բալթիկայի յարաբերութիւնների մասին: Լրագիրը մտաբերում է Գիւրի և «Neue Freie Presse» լրագրի թղթակցի խօսակցութիւնը և մանաւանդ ուսուցիչ միւնխտի հետևեալ խօսքերը. «Բալթիկա-կան հարցը աւելի անձնականութիւններին էր փո-րաբերում, քան թէ քաղաքական անցքերի»: Գոյցէ իշխան Ալեքսանդր շատ շուտ մոտայաւ, թէ նա ինչով է սպարաւոր Ռուսաստանին:

—«Tamps» լրագրին Վիեննայից գրում են, որ, չը նայելով նշանաւոր քաղաքական հարցերին, մինչև այժմ չէ անհետացել Գիւրի Վիեննա այցելելու տպաւորութիւնը: Վիեննայի լրագրերից մէկը Գիւրի անուանեց մինչև ֆա-նատիկոսութիւնը խաղաղութեան կողմնակից և երբ այդ խօսքերը հաղորդեցին ուսուցիչ արտաքին գործերի մինիստրին, նա ասաց. «Աստուած տա, որ բոլոր պետութիւնների մէջ ինչ նման ֆանա-տիկոսութեամբ ձեռք բերեց երիտասարդ գիտ-նականը շօշափելի եղողակացութիւնների հա-նելուն»:

Կարելի է աներկայապասել, որ Ինձօնը, Օլիմ-պոսի աստուածածնին, որը ըստ հին ասացութեի, այնպէս նշանաւոր էր իր կաթի առատութեամբ, որ կարող էր կերակրել հազարաւոր սովեալների, —չնչին բան էր երևում Վալէնտինի աչքում, հա-մեմտելով նրա սիրական-ինֆուզորիայի հետ:

Մարսէլիան դաւանելու չունէր և շատ բնական է, որ ջահիլ կնոջ սիրոյ, քնքրութեան և հոգա-ծովեան ամբողջ առարկան էր իր միակ ժօտիկ մարդը, իր ամուսնից, բայց նա, խտատախորդ, չը գիտէր գնահատել իր կնոջ սէրը... Տարակուսու-թեան րօպէներում, Մարսէլիայի զլլում շատ անգամ յղանում էր այն միտքը, որ, դժբաղդու-թեան դէպքում, Վալէնտինը կը շտապէր փրկելու իր գիտական գանձերը, իր գործիքները և խո-շորացոյցները, բոլորովին մոռանալով իր կնոջը:

Եւ այդպէս, Մարսէլիայի աչքում, Վալէնտինը բաւական խոշոր պակասութիւններ ունէր, բայց ես կատարելագոյն հրաժարվում եմ կրկնել այս-տեղ այն բոլոր նախադրանքները, որ կարող կը լի-նէր իր ամուսնու երեւին խիլի գեղեցիկ և սի-րող կնոջ: Սակայն, երիտասարդ գիտականի պա-կասութիւններից մէկը յանցանքի էր փոխվում. Վալէնտինը ֆաւնորները, հաստատ հաւատ ունենալով, որ ոչ մի մաղ չի ընկնի մարդու գլխից առանց ա-մենագոր ճակատագրի: Մարսէլիան, —ջերմ և

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԹԵՅ ԱՌԱՋԻՆ ՀՈՒՆՁԻ այս տարի չափազանց ԳՈՅՆԱՌՈՐ ԵՒ ՀՈՏԱՒԷՏ: Այդ թէյից ստացված է ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ ՄԷՋ 50,000 ՖՈՒՆՏ և ծախվում է 25% էժԱՆ քան թէ ուրիշ տեղ, այսինքն լաւ ԿՈՆՅՈ թէյ 1 ռ. 10 Կ. մինչև 1 ռ. 20 Կ., շատ լաւ 00ՆՖԱ թէյ 1 ռ. 40 Կ., դե- րազանց ՄՈՆԻՆԻ թէյ 1 ռ. 60 Կ. (այս թէյը ամեն տեղ ծախվում է 2 ռ. և 2 ռ. 50 Կ.), ԿԱՍԱՌ թէյ 1 ռ. 80 Կ. և ամե- նալաւ ՖՈՒՆԴԵ-ՖՈՒ թէյ 2 ռ. Ֆոնտը քարը առանց թղթի: Նոյն տեղը սովորա- բար լինում է 500 ԵՐԱՍԹԷ ՄԱՀԱՍԱՆՆԵՐ 6 ռ.—60 ռ.: ՎԵՐԱԿԱՆԳՆՈՂ մաղերի հա- մար: Երկրթէ ԳՐԻՉՆԵՐ ամբողջ Կովկասի համար, շօղաղ ՖՐԱՅ, շէֆիլդի ԴԱՆԱԿ- ՆԵՐ, հրացաններ ԴԱՌՈՒ, ԲԷՎԵՐՆԵՐ ՎԷՔ- ԼԻ, ԲԱՐՆԷԻԻ Թամբեր, ՇՎԱՐՅԻ ալբոմներ: ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԸ գտն- վում է Թիֆլիսի մէջ, Կոթողի փողոցի վրա Արծրունու դպրէնում № 156, 157, 158, 159, 160: Նոյն տեղը մեծ քա- նակութեամբ ԵՐԵՒԱՆԵՐԻ և աղամարդկանց մահճակալներ 25% էժան քան թէ ուրիշ տեղ և 10% էլ զինումն:

3—100

ԾԻԱԽՈՏԻ ԳՈՐԾ. „ԵՂԲ. ՍԱԼԻ-ՕՂԼԻ“

Պատիւ ունի յայտնել ծխող յարգելի հասարա- կութեան, որ արդէն արտադրել է տաճկական և տեղական ընտիր ծխախոտներից սիգարէտ կա- ներ և պախիտոսներ, որոնք վաճառվում են թէ Թիֆլիսի թէ այլ քաղաքների նշանաւոր ծխա- խոտ ծախս անողների մօտ:

Առաւելագոյն առաջադրվում են սիգարէտկա- ները «Алигуга-аччадо» և պախիտոսները «Фи- алка» կոչվածները:

Փոստով պահանջողների ճանապարհի ծախքը գործարանը իր վրա է ընդունում:

2—3 (2)

ԱՆԱՍՈՒՆՆԵՐԻ ՀԻՒԱՆԴԱ- ՆՈՑ որ հիմնված է կենդանիների հո- վանաւորութեան ընկերութեանց գտնվում է Սաղի վրա, Գլխաւոր շէֆիլդի տանը: Հիւանդ- ները ընդունվում են ամեն օր առաւօտեան 10—12 ժամը:

Խորհուրդի և դեղատոմսի վճարը 20 Կ., իսկ դեղերը այն դեպքում որով ձեռք է բե- րում հիւանդանոցը: Աղքատները այդ բոլորը ձրի են ստանում: Առողջ կենդանուն քննե- լու համար 1 րուբլ է վերցվում: Հիւանդ անասուններին ընդունում են հետեւեալ ա- նաստաբոյժները: Շէյն-Ֆոգել Երկուշաբ- թի, ձիաուսկի Երեքշաբթի, Ֆիլիմոնով Հորեքշաբթի, Բալտով Հինգշաբթի: Ալտինտոն ուրբաթ, Մէշէրսկի շաբաթ և Վալիլովսկի կիրակի: Վերջին անաս- նաբոյժը ապրում է հիւանդանոցի մէջ:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ
ԿԱՅԷՆԻ ԿՏԱԿԸ
ՎԷՊԵՐ
ԶԱԽԵՐ-ՄԱԶՈՒԻ
Թարգմանեց
ԲԱՖՅԻ
ԳԻՆՆ Է 1 ՐՈՒՐԸ 20 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում վաճառվում է
«Մշակի» խմբագրատանը—«Կենտրոնական գրաթանոցում» — «Կովկասեան գրա- վաճառանոցում» — Պ. Շահվերդեանի պալի- լիոնում:
Ստաբարադաբայից կարող են դիմել Թարգմանչին այս հասցեով:
Въ ТИФЛИСѢ. Редакция „Мшакъ“.
РАФФИ.
7—30

„ԱՂԲԻԻՐ“

Լոյս տեսաւ № 2 (փետրուար) և ուղարկվեց բոլոր բաժանորդներին:

ԲՈՎԱՆԳԱԿՈՒԹԻՒՆ

Տատն ու կովը Գ. Շահվերդեան
Բնկուղենի Ա. Մեհրաբեան
Սառնամանիք (բանաստեղծութիւն) Ղ. Աղայեան
Գիշերապահ Մկրի Երազը Կ. Մ. Շահնազար.
Գեղջուկ (բանաստեղծութիւն) Վաչագան
Պարոյր Հայկազն (Շարունակութիւն) Բաֆի
Կաշաղակներ կռիւը աղուէսները հետ Պրոֆ. Բոգդանով
Թարգմ. Յ. Ստեփանեան

ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍ

Էլէքտրականութիւն I Ն. Ա.
Կենդանիներ, բոյսեր և հանքեր (բնագիտական զրոյց ըստ Պ. Բէրի) II Գ. Մ.

ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼԻՔ

Անբախտ խալիֆայ Մելիք

ԶՈՒՍՐԱՍԼԻՔ

Հանելուկներ (4 հատ.)
Ի երեսներ (6 հատ.)
Յայտարարութիւններ:
Բաժանորդագրութիւնը շարունակվում է:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

(առանձին փոփոխութեամբ)

ՇԻՐՎԱՆՁԱԳԷԻ

“ԳՈՐԾԱԿԱՏԱՐԻ ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆԻՑ”

ԵՒ

“ՀՐԴԵՀ ՆԱԽԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱՐԱՆՈՒՄ”

աշխատասիրութիւնը

ԱՐԺԷՔ 50 ԿՈՊԷԿ.

Կարելի է ձեռք բերել Թիֆլիսի մէջ Կենտրոնական գրաթանոցում, Աղէքսանդր Մովսիսեանի մօտ, և «Աստուածատրեանց և ընկ» առևտրական տների մէջ Կաստիլ- չեսկայի փողոցում, Զուբալովի տանը:

Հրատարակիչ—Արէլ Ապրէսեանց

КАВКАЗСКИЙ АДРЕСЪ КАЛЕНДАРЬ

Съ картою Кавказа продается во всѣхъ книжныхъ магазинахъ Тифли- са по 1 р. 50 к. За пересылку во всѣ города имперіи по 25 коп.

5—5

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂՈՒ ԳՆԱՅՔՆԵՐ
ՀԱՆԱՊԱՏՀՈՐԴՆԵՐԻ ԳՆԱՅՔՆԵՐ ԲԱԹՈՒՄԻ ԵՒ ԲԱԳՈՒՄ ՄԷՋ

Կայարան	Գալիս է	Գնում է	Կայարան	Գալիս է	Գնում է
Բաթում . . .	—	8—	Բազու . . .	—	10—23 առ.
Սամորեղի .	12—2	12—18	Գանձակ . .	12—20	12—48 գիշ.
Րիօն . . .	1—9	1—22	Թիֆլիս . .	7—49	8—31 առ.
Սուրամ . . .	6—8	6—11 երեկ.	Գորի . . .	10—56	11—
Միկայիլով .	6—23	6—33	Միկայիլով .	12—26	12—46
Գորի . . .	7—53	8—2	Սուրամ . .	12—58	1—1
Թիֆլիս . .	10—25	11—11	Րիօն . . .	5—54	6—9 երեկ.
Գանձակ . .	6—20	6—39 առ.	Սամորեղի .	7—	7—20
Բազու . . .	8—8 երեկ.	—	Բաթում . .	11—21 երեկ.	—

ԽԱՌՆ ԳՆԱՅՔՆԵՐ ԹԻՖԼԻՍԻ Լ ՍՈՒՐԱՄԻ ՄԷՋ

Կայարան	Գալիս է	Գնում է	Կայարան	Գալիս է	Գնում է
Սուրամ . . .	—	1—38 գիշեր	Թիֆլիս . .	—	3—11
Միկայիլով .	1—50	2—5	Գորի . . .	6—30 երեկ.	6—41
Գորի . . .	4—6	4—30	Միկայիլով .	8—41	8—56
Թիֆլիս . .	8—առաւ.	—	Սուրամ . .	9—8 երեկ.	—

ԽԱՌՆ ԳՆԱՅՔՆԵՐ ՍԱՄՏՐԵԴԻԻ Լ ՓՈԹԻ ՄԷՋ

Կայարան	Գալիս է	Գնում է	Կայարան	Գալիս է	Գնում է
Փոթի . . .	—	8—45 առ.	Սամորեղի .	—	7—30 երեկ.
Սամորեղի .	11—39 առ.	—	Փոթի . . .	10—24 երեկ.	—

ОТКРЫТА ПОДПИСКА

на 1884 годъ

НА БОЛЬШУЮ ЕЖЕДНЕВНУЮ, ПОЛИТИЧЕСКУЮ, ОБЩЕСТВЕННУЮ И ЛИТЕРАТУРНУЮ ГАЗЕТУ

„РУССКІЙ КУРЬЕРЪ“

ГОДЪ ПЯТЫЙ.

У С Л О В І Я П О Д П И С К И :

Съ доставкою въ Москвѣ:

Съ пересылкою въ города:

На 12 мѣс. 8 р. 50 к.	На 6 мѣс. 4 р. 50 к.	На 12 мѣс. 9 р. — к.	На 6 мѣс. 5 р. — к.
> 11 > 8 > — >	> 5 > 3 > 90 >	> 11 > 8 > 50 >	> 5 > 4 > 60 >
> 10 > 7 > 50 >	> 4 > 3 > 25 >	> 10 > 8 > — >	> 4 > 3 > 70 >
> 9 > 6 > 75 >	> 3 > 2 > 50 >	> 9 > 7 > 40 >	> 3 > 2 > 75 >
> 8 > 6 > — >	> 2 > 1 > 90 >	> 8 > 6 > 70 >	> 2 > 2 > — >
> 7 > 5 > 25 >	> 1 > 1 > — >	> 7 > 5 > 90 >	> 1 > 1 > 10 >

За границу: на 12 м. 17 р., на 6 м. 9 р., на 3 м. 5 р., на 1 м. 2 р.
Подписка принимается въ конторѣ изданія: Москва, Москворѣцкій мостъ, д. Н. П. Ланина, въ извѣстныхъ книжныхъ магазинахъ Москвы и С.-Петер- бурга и въ Парижѣ—Rue Clément, 4, Adam.

Гг. иногородные благоволятъ адресоваться преимущественно въ кон- тору изданія „РУССКІЙ КУРЬЕРЪ“

Редакторъ-Издатель Н. П. Ланинъ.

(3—15—10)